

Chrysostomus pulcherrime hanc figuram explicat, et addit: Deum voluisse variis figuris efficaciam Baptismi demonstrare, ne incredibili videbatur: « Futurum, inquit, erat Baptisma plenum maxime potestatis et gratiae, purgatum peccata, pro mortuo vivum effectum etc. » Et sane nisi ita esset, ut dicit Chrysostomus prestans tantum fuisse figura ipsa figurata.

Decima est Iohannis IX. de cæco nato, quem Dominus illuminavit per aquam Siloe, de qua vide Ambrosius epist. 73, ad Bellum, et Augustinum tract. 44. in Joannem.

Sunt autem duo notanda ad haec loca Scriptura. Primum, quod cum tam sepe Scriptura, et vaticiniis, et figuris, et expressis verbis loquatur de Sacramentis, tamen ne semel quidem dicat, vim Sacramentorum consistere in excitanda, vel alienda fide; sed semper explicit consistere in purgando peccatis, et mundanda anima. Ex quo revera, si res serio perpendatur, evidenter colligitur, falsissimam esse hæreticorum sententiam. Nam quomodo credibile est, finem immediatam, et præcipuum Sacramentorum numquam in Scriptura haberi, cum finis mediatus tam sepe inculceretur?

Secundo nota, quod si licet negare, Sacramenta vera et immediate sanctificare, cum tam aperte Scriptura hoc doceant, eadem ratione negari poterit, fidem justificare, quod tamen adversarii passim affirmant. Nam nihil Scriptura tribunt fidei, quod non tribuant etiam Sacramenta: v. gr. Luce cap. VII. vers. ult. dicitur: *Fides tua te salvam fecit*. Et in I. epist. Petri cap. III. dicitur: *Vos saluos facit Baptisma*. Item de fide Iohannis V: *Qui credit ei, qui me misit, habet vitam eternam*. De Sacramentis Joannis VI: *Qui manducat hunc panem, vivet in eternum*. De fide Act. XV: *Fide purificans corda eorum*. De Sacramentis Ephes. V: *Mundans eam lavacrum aqua in verbo vita*. De fide ad Roman. III: *Arbitramur hominem justificari per fidem*. De Sacramentis ad Tit. III: *Saluos nos fecit per lavacrum regenerationis*. De fide ad Roman. V: *Justificati ergo ex fide*. De Sacramentis, Joan III: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu sancto etc* (1).

(1) Luc. VII, 50; I. Petr. III, 21; Joan. V, 24; Joan. VI, 52; Act. XV, 9; Eph. V; Rom. III, 28; Tit. III, 5; Rom. V, 1; Joan. III, 3.

CAPUT V.

Tertia classis argumentorum ex Conciliis.

Concilium Nicænum, quod nuper e Greco versum, editum est ab Alfonso Pisano in caput, quod inscribitur διάταξις, doctrina de Baptismo, ante 8. canonem: « Baptisma nostrum, inquit, non oculus corporis considerandum est, sed mentis oculus; aquam videt, considera virtutem Dei in aquis absconditam. » Et infra: « Descendit quidem is, qui baptizabatur, peccatis obnoxius, servitus corruptionis detenus, ascendit autem ab ea servitile et peccatis liber, filius Dei, et haeres, et cohaeres Christi. »

Concilium Constantinopolitanum I, in Symbolo: « Credimus unum Baptisma in remissionem peccatorum. »

Concilium Milevitani cap. 2: « Parvuli; qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere poterunt, ideo in remissionem peccatorum veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt. » At certe in parvulis Baptismus non potest esse causa remissionis peccatorum excitando fidem.

Concilium Arausicum II, canone 25: « Hoc etiam secundum fidem Catholicam credimus, quod accepta per Baptismum gratia, omnes baptizati, Christo adjuvante et cooperante, quæ ad salutem pertinent, possint et debent, si fideliter laborare volerint, adipisci. » Nota, non posse id exponi de excitatione fidei. Nam paulo infra idem Concilium dicit, a Deo prius fidem inspirari, ut Baptismi Sacramenta fideliter requiriatur. Praeterea etiam fides, secundum adversarios, justificat a peccatis, tamen non dat gratiam bene operandi. At Baptismus ex hoc Concilio dat gratiam bene operandi.

His addit Concilia recentiora, Florentinum, et Tridentinum.

CAPUT VI.

CAPUT VI.

Quarta classis, ex Patribus Græcis.

Jam ex Patribus Græcis; Justinus in Apologia ad Antoninum: « Remissionem ante commissorum peccatorum consequimur in aqua etc. » Et antea dixerat, neminem adduci ad Baptismum, nisi antea crediderit. Similia habet in Dialogo cum Triphono.

Clemens Alexandrinus lib. I. Pedagogie cap. 6: « Multis, inquit, modis vocatur hoc opus, gratia, illuminatio, perfectum, et lavacrum: lavacrum quidem, per quod peccata abstergimus; gratia autem, qua remittuntur peccata, qua peccatis debentur; illuminatio autem, per quam sanctam illam, et salutarem lucem intuimur; perfectum autem dicimus, qui nihil deest. Quid enim ei desit, qui Deum novit etc. »

Origenes hom. 44. in cap. II. Lucæ: « Parvuli, inquit, baptizantur in remissionem peccatorum. » Et infra: « Et quia per Baptismi Sacramentum nativitas sordes depontuntur, propætra baptizantur et parvuli. »

Cyrillus catechesi 3: « Mortuus, inquit, in peccatis descendisti, et ascendis vivificatus in justitia etc. » Vide totam catechesim. Et in prefat. catechesone: « Magnum est sane propositum hoc Baptisma; captivitatis liberatio, peccatorum remissio, animæ regenerationis, curris ad colum etc. »

Basilius lib. de Spiritu sancto cap. 45. ponit objectionem hæreticorum; Si ideo Spiritus sanctus aequalis est Patri et Filio, quia in ipso baptizamus, etiam aqua erit aequalis Patri et Filio, quia in ipsa baptizamus. Respondebit: « Si quae est in aqua gratia, non aqua natura est, sed ex presentia Spiritus etc. »

Secondum adversarios dicere debuisset, aquam nihil facere, et sic statim objectionem solvisset. At Basilius fatetur, in aqua esse virtutem, sed ait, eam non inesse aquæ ex aquæ natura, sed ex vi Spiritus sancti. Vide etiam hom. 43. que est hortatio ad Baptismum, ubi clarissime idem habetur. Vide etiam Gregorium Nazianzenum orat. in sancta lumina, et orat. in sanctum lavacrum.

Gregorius Nyssenus in lib. de Baptismo: « Baptisma inquit, peccatorum expiatio est, remissio delictorum, renovationis, et regenerationis causa. » Et infra explicans, quomodo id fiat, multa exempla adducit earum rerum, per quas Deus miracula fecit, ut virginem Aaron, et alia; et subdit: « Atque haec omnia cum materiæ sint inanimatae, atque sensus expertes, posteaquam vim Dei accepissent magnis miraculis, media intercesserunt. Ac simili consequentia rationum etiam aqua cum nihil aliud sit, nisi aqua, superna gratia benedicente ei, in eam, quemate percepitur, hominem renovat regenerationem. Quod si quis mihi rursus dubitando, et ambigendo negotio exhibeat interrogans qua ratione aqua regeneret: dicam optimo jure ad eum: Ostende mihi modum nativitatis, qua sit secundum carnem; dices fortasse: Semen causa hominis effectrix est. Ubi igitur contra a nobis, quod aqua, que benedicitur, purgat et illuminat hominem. »

Ubi notandum est, non posse Gregorii sententiam trahi ad id, quod hereticis dicunt, Sacra entia operari, quia objective mouent ad fidem. Nam Primo, comparat aquam Baptismi virginis Aaronis, quæ miracula faciebat efficienter. Secundo, comparat feminis, quod est causa hominis efficientis, ut ipse dicit. Tertio, negat aquam aliquid efficeri, nisi recipiat vim quædam supernaturalem: At ut moveat objective per modum signi, non requiritur ulla virtus supernaturalis. Denique quæstio, quam proponit: Quomodo possit aqua regenerare, nulla esset, si tantum objective operaretur.

Chrysostomus hom. 39. in Genes. extrema: « Nam id, inquit, quod illi operatur Circumcisio in depositione carnis: id agit hic Baptismus in depositione peccatorum. » Item hom. 24. in Joan. prolixè docet, esse credendum verbi Christi assertoris, aquam vim habere regenerandi, licet modus superet rationem. Et homil. 25: « Quod, inquit, est matrix embriioni, hoc est fidelis aqua. Siquidem in aqua flingitur, et formatur. Nam primum dictum est: Producant aquæ reptile animale viventis: ex quo autem Jordanis alveum ingressus est Christus, non amplius reptilia animalium viventium, sed animas rationales, et spirituales aqua producit. » Vide eundem hom. 35. in Joan. hom. I. in Acta hom. ad Neophytos, ubi enumerat decem effectus Baptismi, quos etiam in parvulis operatur, et inter tot effectus non venit

illi in mentem, ut ponaret, Excitare fidem; quem solum agnoscunt adversarii.

Cyrillus Alexandrinus lib. II. in Joannem cap. 42: « Quemadmodum, inquit, viribus ignis intensius aqua calefacta, non aliter urit, quam ipse ignis : sic Spiritus sancti operatione aqua, qua baptizati corpus aspergitur, reformatur ad divinam virtutem et potentiam. » Hæc ille. Ubi vides si esse instrumentum Dei aquam in Baptismo, ut est calor in aqua calefacta instrumentum ignis ad calefaciendum.

Theodoreus in cap. X. ad Hebreos, in illud : « Aspersi corda a conscientia mala : In lege, inquit, utebantur aspersionibus, et corpus frequenter lavabant; qui autem ex novo Testamento vitam instituerunt, per sanctissimum Baptismum animam expurgant, et a prioribus maculis liberam reddunt conscientiam. » Vide eudem Theodoretum in Epitome divinorum decret. cap. de Baptismo; Damascenum lib. IV. de fide cap. 10. Theophylactum in III. et V. cap. Joannis, et Ecumenium in cap. X. ad Hebreos.

CAPUT VII.

Idem probatur ex Latinis.

Jam ex Latinis Tertullianus in lib. de Baptismo: « Prius, inquit, liquor, quo vivebit, dedit, id est, aqua produxit animantia, ut in Baptismo mirum non sit, si aquæ animare noverunt. » Item lib. de resurrect. carnis probat, corpus resurrecturum, quia Sacramenta corpori adhucientur, ut ad animam transeat eorum effectus: « Caro, inquit, abluitur, ut anima emaculetur; caro unguitur, ut anima conseretur; caro signatur, ut anima muniatur; caro manus impositione adumbratur, ut anima Spiritu illuminetur; caro corpore Christi et sanguine vescitur, ut anima de Deo saginetur. » Ubi enumerat varios effectus Sacramentorum; proinde non putat solum excitare fidem Sacramenta.

Cyprianus lib. II. epistol. 2. ad Donatum, scribit, se, antequam baptizarebatur, vix potuisse adduci ut crederet, quod a Christianis de Baptismi virtute predicabatur: quod videlicet repente hominem mutet, peccata abstergat, virtutes infundat: sed postea id

verum esse experientia sua didicisse: « Difficile, inquit, ac durum pro illis tunc moribus opinabar, quod in salutem mihi divina indulgentia pollicebatur, ut quis renasci denuo posset, utque in novam vitam lavacrum aqua salutaris animatus, quod prius fuerat exponeret, corporis licet manente compago, hominem animo ac mente mutaret: Qui possibilis, aiebam, est tanta conversione? » Et infra: « Sed postquam unde genitalis auxilii superiori ævi labe detersa in expiatum pectus, ac purum desuper se lumen infudit: postquam celitus Spiritu hausto in novum me hominem nativitas secunda reparavit, mirum in modum etc. » In quibus verbis duo notanda sunt. Primo: Si Sacramenta tantum objective moverent mentem ad credendum, ut adversari dicunt non fuisset illa causa; cur Cyprianus difficulter crederet effectum Baptismi: non enim est hic effectus magis difficultis, quam sit, quod verbum Dei prædicatum valeat ad excitandam fidem. Nota secundo: Cyprianum dicere, Baptismum repente et pernicipter operari, et renovare hominem. At hoc non diceret, si crederet, Baptismum movere mentem solum objective: Nam tunc non repente, nec ordinarie haberet summ effectum. Aliqui enim ex eodem signo, ut etiam ex eisdem verbis, celerius moventur, aliqui tardius, aliqui nunquam.

Item in lib. III. epist. 8. ad Fidum, docet, infantes baptizandos, claram ante octavum diem (nimurum si vita periculum immineat) ut peccati remissionem accipiant. Quod idem jubet Siricius Papa in epist. I. cap. 2. At si Baptisma solum excitat fidem, et prodit infantibus tantum ea ratione, quia cum adolescenti, recordabantur etc. quorsum infantes morituros baptizari vult Cyprianus? Item in epist. 7. lib. IV. ad Magnum, dicit, quomodo venenum scorpii et serpentis in aqua extinguitur; ita Diabolum oblectari, et resistere Exorcistis ante Baptismum; At in Baptismo amittere omnem virtutem. Quæ certe omnia ridicula essent, si tantum objective Sacramenta operarentur. Vide etiam sermones de Baptismo Christi, de corona Domini, et de unctione Chrismatis. Similia habet Gaudenius in I. tract. de Exodo.

Lactantius lib. VII. de divino premio cap. 5: « Cum homo coelesti lavacrum purificatus exponit infantiam cum omni labore vite prioris, et incremento divini vigoris accepto, fit homo perfectus ac plenus. »

CAPUT VII.

Sylvester Papa (ut refert Nicephorus lib. VII. c. 33. cum Constantiū baptizaret, ita locutus est: « Hæc aqua divina virtute per invocationem Trinitatis concepta, sicut extra corpus hominis abluit, ita animum intra a sordida et iniquitatione mundans, splendidiorem radius solaribus efficit. »

Ambrosius lib. II. de poenit. cap. 2: « Impossible, inquit, videbatur, ut peccatum ablueret aqua. Et Naaman Syrus lepram suam mundari per aquam posse non credit: sed quod impossibile erat, Deus fecit possibile esse, qui tantum nobis donavit gratiam. » Vide etiam librum I. de Sacrament. cap. 4. et 5. librum II. cap. 4. et 5. librum III. cap. 1. et librum de iis, qui initiantur mysteriis cap. 3. et 9. et lib. IX. super Lucam cap. 3. et lib. III. de Spiritu sancto cap. 41.

Hieronymus in epist. 83. ad Oceanum: « Quantam vim, inquit, habeat Baptisma, et aqua in Christo sanctificata gratiam, paulo post docebo. » Et infra, ubi plurima attulit testimonia et figuræ: « Dies, inquit, me deficiet, si cuncti, quæ ad potentiam Baptismi pertinent, de Scripturis sanctis voluerem digerere. » Vide eudem in Dialog. contra Luceferianos, et lib. III. contra Pelagianos extremitatem.

Optatus lib. V. cont. Parmenianum, initio: « Baptisma, inquit, Christianorum Trinitate confectum, confortat gratiam; si reputatur, facit vita tacturam. » Hæc ille. Ubi primum vides, aperte asseri, Sacramentum conferre gratiam. Deinde, quod hic auctor ait, Baptismum repetitum detrimentum adferre, clare demonstrat, non operari tantum objective excitando fidem; nam eo modo utiliter reperetur. Vide ibidem multa de virtute Sacramentorum.

Augustinus lib. IV. de Baptismo, cap. 22: « Invenio, inquit, non tantum passionem pro nomine Christi id, quod ex Baptismo deodaliter, posse supple, sed etiam fidem, conversionemque cordis, si forte ad celebrandum mysterium Baptismi in angustis temporum succuri non potest. » Hæc ille. Si ergo aliquando martyrium, aliquando fides cum cordis conversione supplet vicem Baptismi, manifeste sequitur, non justificare excitando fidem, sed immediate applicando Christi merita, atque immediate justificando. Et ibidem cap. 24. probat, Sacramentum Baptismi multum parvulus prodesse, etiam illi careant fide: ex Circumcisione,

quæ dabatur octavo die: « Cur ergo, inquit, ei preceptum est, ut omnem deinceps infantem masculum octavo die circumcidere, qui nondum poterant corde credere, ut ei deputaretur ad justitiam, nisi quia, et ipsum per se ipsum Sacramentum multum valebat? » Ubi Augustinus docet, Sacramentum non operari excitando fidem, sed vi sua efficiendo. Idem Augustinus lib. XIX. contra Faustum, cap. 41: « Sacramentum, inquit, vis inenarrabiliter valet plurimum, et ideo contempta, sacrilegos facit. Impie quippe contemnitur, sine qua non potest perfici pietas. » Hæc ille. At si tantum excitante fidem objective, non modo non inenarrabiliter valerent plurimum, sed vix aliquid valerent. Nam de concione nemo diceret, eam inenarrabiliter plurimum valere, cum saepissime multis concionibus vix aliqui moveantur; et tamen fatetur Lutherus in libro contra Joannem Cochleum, multo efficaciorum esse concionem Baptismo. Quod verissimum est, si agatur de efficacitate provocandi fidem. Idem Augustinus tract. 80 in Joann.: « Unde tanta virtus aquæ, ut corpus tangat et eorū abluit? » Et infra: « Mundatio, nequaquam fluxo, et labili tribueretur elemunto, nisi adderetur in verbo. »

Leo Papa in serm. 4. de Natali Domini: « Omni homini renascenti aqua Baptismatis, instar est uteri virginalis, eodem Spiritu rapiente fontem, qui replevit et Virginem, ut peccatum, quod ibi vacuvavit sacra conceptione, hæc mystica tollat ablution. » Et serm. 5: « Originem, quam sumpsit in utero Virginis, posuit in fonte Baptismatis: dedit aquæ, quod dedit Matri. Virtus enim Altissimi, et obumbratio Spiritus sancti, quæ fecit, ut Maria pareret Salvatorem, eadem fecit, ut regeneret unda credentem. » Hæc ille.

Auctor homiliæ de Sacramento corporis Domini, que habetur inter Eusebii Emisseni homilias, et in IX. tom. S. Hieronymi: « Ergo, inquit, ut ad nutum præcipientis Domini, repente ex nihilo subsisterunt excelsa celorum, profunda fluctuum, vasta terrarum: ita parem potentiam in spiritualibus Sacramentis verbis præbet virtus, et rei servit effectus etc. » Et ibidem ex vi Sacramenti Baptismatis, quo repente hominem mutat, ac renovat quoad animam, probat, non debere videri incredibile, si verbis Sacramentalia mutant substantiam panis in carnem Christi. Ubi sine dubio nullum habet locum

operatio illa objectiva ad provocandam fidem; neque enim in consecratione Eucharistie verba illa mutant panem excitando in eo fidem. Similem autem vim ponit hic auctor in consecratione respectu panis, et in Baptismo respectu animae.

Gregorius lib. IX, epist. 39. ad Theodosium Patriam, docet, in Baptismo omnia peccata ita vere dimitti, ut in mari rubro vero Egyptii mortui sunt : « Qui ergo, inquit, dicit, peccata in Baptismate funditus non dimitti, dicit in mari rubro, Egyptios non veraciter mortuos. »

Denique S. Bernardus (ut recentiores omittam) in serm. de cena Domini : « Duo, inquit, operatur in nobis Sacramentum Dominici corporis, ut videlicet et sensum mininum in minimis, et in gravioribus peccatis tollat omnino consensum. Si quis vestrum non tam sepe modo, non tam acerbos sentit iracundie motus, invidie, luxuriae, aut extorcerum hujusmodi, gratias agat corpori et sanguini Domini : quoniam virtus Sacramenti operatur in eo. » Hec ille : cujus verba non possunt trahi ad effectum nutriende fidei. Non enim S. Bernardus solum dicit, per Sacra menta remitti peccata, quod Lutherani fieri volunt, per fidem apprehendentem Christi justitiam, et Dei benevolentiam; sed etiam dicit, vim Sacramenti operari in nobis, ut non consentiamus peccatis, quod per solam fidem nec potest fieri, neque adversarii fieri dicunt.

Ad hoc argumentum ex Patribus varie respondent heretici; Philippus in Apologia, art. 13. audacter sane ita loquitur : « Neque illa littera ex veteribus scriptoribus proferri potest, quae patricinetur in hac re Scholasticis. »

Lutherus in lib. contra Cochleum, agnoscit Augustini, quae citaverat Cochleum, et aliorum Patrum, sed more suo contentit : « Quid si qui sunt, inquit, ex Patribus, qui senserunt, Sacramenta sua virtute justificare, esto etiam Augustinus, ut Cochleus contendit, nihil moror, hominum sunt dicta, sibiipsis sepius pugnantum, pleraque humano sensu extra Scripturas docentium. » Hec ille. At certe credibilis est, tot sanctos Patres Scripturam intellexisse, quam unum Lutherum : quod ipse quoque concederet, nisi eum plane superbie spiritus excecasset.

Calvinus respondet lib. IV Institut. c. 14. § ult. Patres hyperbolice loqui : « Forte,

inquit, miseros istos Sophistas decepterunt immoda illa Sacramentorum encomia, quae de signis nostris apud veteres leguntur : quale est illud Augustini, quod veteris legis Sacra menta Salvatorem tantum promittent, nostra vero dent salutem. Ias et similes dicendi figurae, cum non adverterent hyperbolicas esse, et ipsi hyperbolica sua dogmata promulgantur. » Hec ille. At hoc nimis ruinosum est effugium. Nam citati Patres, ut plurimum referunt, ad omnipotentiam Dei hos mirabiles effectus : nulla autem est opus omnipotentiae, ubi non veri ac proprii, sed hyperbolici sermones sunt. Præterea Patres ipsi aliquando monent, se non loqui hyperbolice, ut Chrysostomus homil. 4. ad baptizandos, ubi cum dixisset, Baptismo perfecte lavari, et mundari animas, monet se non ea dicere ambitionis gratia, id est, amplificandi, et eloquentie ostendenda studio. Et Augustinus in ep. 23. circa finem, dicit, eos qui non credunt, posse fieri ut parvuli etiam sine fide actuali per ipsum Sacramentum salvantur, infideles esse. Ex quo intellegimus, eum non hyperbolica encomia, sed dogmata fidei tradere. Denique si diceret Calvinus, unum, aut alterum ex Patribus Hyperbole usum in oratione laudatoria, posset tolerari. At quod omnes Graeci et Latini, non modo in concionibus, sed etiam in libris dogmaticis, vel epistolis, vel communianis Scripturarum hyperbolice loquuntur, nullo modo credibile est.

Kemnitius in 2. par. Examenis, pag. 98. dicit, Scripturam aperte tribuire vim justificandi Sacramentis : nec esse ea loca per tropos detorquenda in alium sensum, et sic a Patribus esse intellecta; tamen postea exponit omnia de efficientia per excitationem fidei, quod jam refutavimus.

CAPUT VIII.

Sexta classis ex ratione.

Est autem observandum, ut facilius intelligatur efficacia rationum, duplicita esse verba, et signa cetera. Quaedam enim sunt non ad alium finem instituta, quam ad significandum, que quidem theoria signa dici possunt. Alia sunt instituta ad significandum,

et efficiendum aliud, quæ ob id practica dici possunt. Differunt autem quod priora nibil immediate, et vi sua operentur, sed solum representant objectum, et si forte sequitur effectus aliquis, non sequitur ex vi illius signi, sed aliunde : posteriora immediate operantur, et sua quadam virtute : v. gr. cum quis monet alium, adesse hostem, ille continuo fugit ; ceterum illis fugae non est causa immediata illa admonitio, sed apprehensione rei noxie; proinde admonitio signum fuit prioris generis. Pari ratione, qui viso signo hospiti currit ad hospitium, non moveatur ab eo signo immediate, sed ab apprehensione rerum, quibus indiget, et quas illud signum representat : proinde illud etiam non est proprium signum practicum, ut hic accipimus. Nam aliquando solemus vocare signa practica omnia illa, quæ referuntur ad opus, sive mediate, sive immediate; quomodo accipiebatur in disputatione de intentione ministri : Tunc enim vocabamus practica omnia verba imperativa : at hic ista vocamus theoria; practica autem dicimus, quæ præter significacionem habent efficientiam, quomodo sigillum est vera signum practicum, quia non tantum representat imaginem, sed etiam eam imprimit in cera.

Cognoscuntur autem haec varia signa ex aliis discrimine. Nam verba et signa Sacramentalia pendent ex divina institutione, neque ab hominibus propria auctoritate instituti potuerunt : ergo non sunt mera signa, ut verba concionis, sed signa practica, et vim habentia aliud supernaturale efficiendi. Antecedens conceditur ab adversariis, ut supra est demonstratum. Probatur consequentia; quia si verba, et signa Sacramentalia essent nuda signa ad excitandam mentem instituta, potuerint ab hominibus facilissime institui, et eamdem vim habuissent. Non enim referat ad nudam significacionem, quis illa instituerit, modo representent idem objectum. Quid enim referit, quia posuerit signa in hospitiis? et numquid non eodem modo significant verba Hebraica a Deo scripta in tabulis, et verba Graeca, vel Latina scripta ab hominibus? Nonne etiam modo eodem incitabant ad bellum tubæ, quas Deus fieri jussérat, Numer. X. et tubæ profanae Ethnicorum? Eodem igitur modo, si Petrus aut Paulus, aut quisvis alius instituisset Baptismum et Eucharistiam, eamdem vim habent illa signa, quam modo habent. Quod

(1) Jos. X, 12; Act. IX, 40; Matth. XVIII, 19.

certe non potest dici secundum Catholicorum sententiam, qui volunt hec Sacraenta non solum significare, sed etiam efficere id, quod ex se non potuerint.

Tertia ratio. Sacraenta non solum pendunt a Deo in institutione, sed etiam in ipso usu : ipse enim est, qui per ministros suos baptizat, consecrat, absolvit etc. ergo non sunt nuda signa ad exactandam fidem instituta, ut concionis; sed aliquid praetera efficiunt. Antecedens conceditur ab adversariis, et probatum est supra in questione de causa efficiente Sacramentorum, ex illo Joann. 1: *Hic est, qui baptizat* (1), ex Chrysostomo homil. 83. in Matthaeum, et Augustino tract. 5. in Joan. et ex aliis. Probatur consequentia. Nam ut verba, et signa cetera solum significant, et animum excent representando, nihil refert a quo procedant. Sive enim dominus, sive servus loquatur, idem semper verba eadem significant; nec magis excitat signum tubæ ad bellum, si tuba infletur ab Imperatore, quam a cubice. Ergo si signa Sacramentalia necessario pendent a Deo ut causa principalis, que per ministros operetur: fateri cogimur, ea non solum significare, sed etiam aliquid efficere.

Quarta ratio. Sacraenta non solum pendunt a Deo, ut institutore, et principali agente, sed etiam a Christi passione et morte, ut supra probavimus in principio questionis de causa efficiente Sacramentorum : propter quod Patres communis consensu docent, Sacraenta fluxisse a Christi latere perfonso. Unde etiam multi veterum docent, Christum baptizari voluisse, ut tactu sua mundissima carnis daret aquis vim mundandi, ut Ambrosius lib. II. in Lucam, cap. 12. Nazianzenus orat, in sancta lumina, Chrysostomus homil. 23. in Joannem, Beda in cap. III. Lucae, et ali, et ipse etiam Lutherus in homiliis de Baptismo idem fatetur. Ergo non operantur Sacraenta solum representando objectum, more concionis, sed vere efficiendo : nam aliqui non eguisserint Christi meritum, nec ullam eis virtutem Christus dedisset. Et sicut concio non recte dicetur manasse ex Christi latere, nec dicitur Christus dedisse ullam virtutem concioni ad significandum, quia id ex se habent verba; ita non recte dicendum, Sacraenta prodilisse ex Christi latere, vel Christum eis vim ullam dedisse.

(1) Joan. I, 33. — (2) Rom. X, 17.

Quinta ratio, Sacraenta instituta sunt, ut nos certos reddant remissionis peccatorum, et gratia Dei; ergo non solum operantur objective representando more concionis, sed efficiendo ipsa quod significant. Antecedens admittitur ab omnibus, sed maxime ab adversariis. Catholici enim docent, ex Sacramentis gigni in nobis moralem quandam certitudinem remissionis peccatorum, non tamen infallibilem. Tametsi enim Sacraenta ex se infallibiliter efficacia sint, tamen potest fieri, ut nobis non sint efficacia ob nostram indispositionem. At adversarii volunt absolutam certitudinem gigni ex Sacraentis: et nos reprehendunt, quasi jubemus homines dubitare de efficacia Sacraentis; ut patet ex Luther, in lib. de captivitate Babylon. cap. de Baptismo, ex Kemnitio in 2. par. Examinis, cap. de intentione ministri; et ex aliis. Probatur consequentia; nam si Sacraenta solum operarentur significando, et excitando fidem, nullam adferrent certitudinem. Penderet enim tunc Sacraumentum a nostra fide, non a Christi institutione; quod est tollere veram certitudinem efficacia Sacraentis, ut Lutherus fatetur in lib. contra Anabaptistas, edito anno 1528, ubi fuse persequeitur, Sacraumentum non debere pereadre « fide dantis, vel accipientis, sed a sola Dei institutione, ne incerta reddatur ejus efficacia. »

Nec potest responderi, Sacraenta adferre certitudinem infallibilem, quia infallibiliter excent fidem: quia infallibiliter justificat: siquidem experimento contrarium didicimus. Quot enim sunt, qui baptizantur, et tamen non credunt? et si concio, que est efficacia Sacraentis, ipso etiam teste Luther in libro contra Cochleum, non excitat fidem infallibiliter, ut experimur; quanto minus Sacraenta infallibiliter fidem excitatibus? Ergo si ullam certitudinem Sacraenta adferunt, id est, quia ex opere operato efficiunt quod significant.

Sexta ratio, Sacraenta contrario modo se habent ad fidem, ac verbum: non igitur eodem modo operantur. Probatur antecedens. Nam verbum Dei præcedit fidem, Sacraenta autem sequuntur, siquidem: *Fides ex auditu*, Rom (2). X, unde verbum prædictatur infidelibus, et hereticis quibuscumque, ut incipiant credere. At Sacraenta requirunt fidem saltem inadultis, nec possunt

recte conferri, nisi iis, qui prius credunt. Unde Actio. VIII, cum Eunuchus diceret: *Ecce aqua, quis prohibet me baptizari?* respondit Philippus: *Si credis ex toto corde, licet* (1). Et semper in Ecclesia consuetudo fuit, ut qui Christiani esse vellent, primum fierent Catechumeni, et satis diu instruenter, et non nisi instruerti, et firmi, ac stabiles in fide baptizantur. Justinus in Apolog. ad Antonium explicans mores Ecclesie: « Quicumque, inquit, persuasi fuerint, et crediderint vera esse, quæ a nobis traduntur, et dicuntur, ac vivere se ita posse receperint; orare jejunantes, et petere a Deo priorum peccatorum remissionem jubentur, nobis cum eis una et orantibus, et jejunantibus: deinde adducuntur a nobis, ubi aqua est, atque eo regenerationis modo, quo ipsi regenerati sumus, regenerantur. » Haec ille. Ex quo sequitur, non modo falsum, sed etiam ineptissimum esse haereticorum sententiam.

Sepulchra ratio, Sacraenta non minus sunt efficacia, si dentur lingua Graeca, aut Latina, quam non intelligat, qui Sacraenta suscipit, quam si dentur lingua vulgari, quam omnes intelligent; Ergo non operantur more concionis, sed habent effectum suu præter fidei excitatione. Consequentia patet, quia si operarentur more concionis, nihil efficerent, nisi dentur lingua vulgari. Antecedens probatur: quia Lutheran, et Calvinista admittunt nostrum Baptismum, quod semper datur lingua Latina; non enim rebaptizant a nobis baptizatos.

Octava ratio, si Sacraenta operarentur excitando fidem, non esset illa causa cur adhiberentur hominibus doctis, qui legere possunt Scripturas, vel etiam imperitis, qui audiunt conciones: multo enim melius excitat fidem Scriptura, et concio, quam Baptismus, vel Eucharistia. Itaque præstaret loco Baptismi legere unum caput ex Biblia. Adeo, quod etiam imago Baptismi in tabula depicta posset idem facere, quod facit Baptismus; nam facit visibilem promissionem, et excitat fidem; et hoc præstat Baptismus, quod manet semper, cum Baptismus semel fiat, et transeat.

Nona ratio, Sacraenta non prosunt nisi suspicentibus, etiam multi ali presentes sint, et audient, et videant que geruntur: aliquo non esset opus, ut singuli baptiza-

rentur, et communicarent corpori Domini, sed satis esset, ut unus baptizaretur, et communicaret coram tota multitudine: ergo non operantur more concionis, excitando fidem. Consequentia patet. Nam si operarentur more concionis, proderent omnibus audientibus: omnes enim excipiunt possunt ad fidem, qui adsunt, dum pronuntiant promissio Dei, et signo visibili ante oculos ponuntur. Neque refert, quod Sacraamentum solum dirigi videtur ad unum. Nam etiam concio potest dirigi ad unum, et tamen omnes audiencent excitat.

Præterea dum minister baptizat, ac dicit: *Ego te baptizo, non vult dicere: Ego te ablio a peccatis* (secundum Lutheranos) *sed, Ego testifico tibi remitti peccata, ut Melanchthon exponit in locis, cap. de Baptismo, et Calvinus lib. IV. Instit. cap. 45. §. 15.* et omnes alii exponeunt coguntur. Porro haec testificatio non prodest ei, qui baptizatur, nisi quia interim cogitat et credit, Deum sibi esse propitium per Christum, ut ipsimet fatentur. Possunt autem omnes qui adsunt, idem cogitare et credere: siquidem promissio est communis, et quod uni dicitur, omnibus convenit. Non enim ideo illi, qui baptizatur, Deus est propitius, quia baptizatur (ex Lutheranorum sententia) sed ideo vera est testificatio Baptismi, quia Deus illi est propitius, modo per fidem apprehendat hanc Dei benevolentiam.

Decima ratio, si Sacraenta solum operarentur significando, nihil interesset inter nostra Sacraenta, et Sacraenta veteris legis: nam etiam illa significabant Christi gratiam, et remissionem peccatorum, et excitare poterant fidem. Id autem esse falsum in sequenti questione demonstrabimus.

*Solvantur objectiones ex scripturis de-
promptæ.*

Solvenda sunt argumenta Lutheri, Philippi, Calvinii, Kemnitii, et aliorum: quæ quidem partim sumuntur a Scripturis, partim a Patribus, partim a ratione.

(1) Act. VIII, 36 et 37.

Ut igitur a prima classe argumentorum incipiamus. Primum argumentum sumitur ex Habacuch II et Roman. I, et Hebr. X : *Justus ex fide vivit*, inquit Scriptura, non autem dicit, *Justus ex Sacramentis vivit*; igitur Sacraenta non justificant, nisi exercitando fidem. Confirmatur ex similibus locis, ut Roman. IV : *Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad justitiam*. Et Roman. X : *Corde creditur ad justitiam* (1). Et non addidit Paulus : *Et corpore suscipitur Sacramentum ad justitiam*. Ita Lutherus in Babylone, cap. de Baptismo, et in assert. primi artic.

Respondeo : Primo non dicit Scriptura : *Justus ex sola fide vivit*, prouide relinquitur suus locus Sacraenta. Alioqui non solum Sacraenta, sed etiam Deus, et Christi meritum, et alia excluderentur, quae neque ipsi Lutherani excludi volunt; non enim ait Scriptura : *Justus ex Deo vivit*, aut ex Christi merito vivit.

Secundo, etsi his verbis Scriptura non dicit, justum ex Sacraenta vivere: tamen idem dicit alii verbis. Nam cum ait, hominem per Baptismum regenerari, Joan. III. et Tit. III. quid aliud dicit, nisi Baptismum dare vitam?

Tertio, verba illa Prophetica : *Justus ex fide vivit*, non significant ad literam, Justum hominem fieri, aut reputari ex fide, ut Lutherani volunt: sed significant, justum ex fide quam habet, constanter expectare, quae Deus promisit, et non frangit, aut deficeret, etiam si promises tarditer videantur. Hunc esse verum sensum non dubitabit, qui expendet locum Habacuc, et Pauli ad Hebr. ut ergo enim tractat de patientia, et longanimitate : *Si moram fecerit*, inquit Propheta et ex eo Apostolus, *expecta eum, quia veniens veniet*, et non tardabit. Ecce qui incredulus est, non erit recta anima ejus in semetipso : *Justus autem ex fide vivit* (2).

Ad Confirmationem respondeo eodem modo. Nam Paulus tribuit justificationem fidelis, sed non soli. Et praefera idem tribuit Scriptura in aliis locis Sacramento, ut Actor. II : *Baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum*. Et Actor. XXII : *Baptizare, et ablue peccata tua invocato nomine ipsius* (3).

Secundum argumentum ex Marc. ult. : *Qui crediderit, et baptizatus fuerit, saluus erit : qui vero non crediderit, condemnabitur* (4).

(1) Habac. II, 4; Rom. I, 7; Hebr. X, 38; Rom. IV, 3; X, 10. — (2) Habac. II, 3 et 4. — (3) Act. II, 38; XXII, 16. — (4) Marc. XVI, 16. — (5) Joan. III, 3.

Lutherus locis citatis in primo argumento duplice ex hoc testimonio argumentatur. Primo sic : Qui credit et baptizatur, salvus est, qui non credit, damnatur, etiam si baptizaretur : igitur non Baptismus, sed fides salvat. Secundo, sic : Dominus ait : *Qui non crediderit, condemnabitur*; et non ait : Qui non fuerit baptizatus, condemnabitur; igitur fides sola salvat, non baptismus.

Ad Primum respondeo, malam esse consequiam. Solum enim ex illo antecedente colligi potest: Ergo non solum Baptismus salvat; non autem, Ergo Baptismus non salvat. Alioqui ex eo, quod Paulus dicit, I. Corint. XIII, Fidem nihil prodesse sine charitate, possemus colligere : Ergo fides nihil prodest. Ad secundum dico, Dominum non dixisse : Qui non fuerit baptizatus, condemnabitur; non quia hoc non sit verissimum, cum idem Dominus dixerit, Joan. III : *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu sancto, non potest intrare in regnum Dei*, (5) sed quia non era opus hos dicere, cum per se intelligeretur ex eo, quod dictum erat: *Qui non crediderit condemnabitur*. Qui enim non credit, consequenter non vult baptizari, et etiam si vellet, nihil ei prodesset. At in affirmations oportuit addere Baptismum fidei, quia non omnis qui credit, baptizatur. Similia sunt argumenta a genere ad speciem. Negative enim valet: non est animal, igitur nec homo; affirmative non valet: est animal, igitur est homo.

Tertium argumentum sumitur ex Paulo, Rom. IV, sic enim ait Philippus in Apologia, art. 13 : *Paulus reclamat* » (nimur contra Scholasticos, docentes Sacraenta ex operre operato justificare) et negat Abrahenum justificationem ex Circumcisione, sed Circumcisio dicit esse signum propositum ad exercendam fidem nostram. Igitur eodem modo Sacraenta Christiana non justificant, nisi excitando fidem.

Respondeo Primo, non dicit Paulus, Circumcisio fuisse signum propositum ad exercendam fidem, sed fuisse datum Abrahamo ut signaculum justitiae fidei, id est, factum hoc privilegium Abrahamo, ut ipse primus haberet Sacramentum Circumcisio- nis; quia id meruerat ejus obedientia, et fides. Fuit enim hoc testimonium justitiae fidei ipsius, ut supra monuimus, cap. 17. Ita-

que hic locus nihil facit ad rem. Nam Circumcisio soli Abraham fuit signaculum excitationis fidem, sed testimonium fidei jam ante habite.

Secundo, non est eadem ratio Circumcisio, et Baptismi. Nam de Circumcisione Paulus dicit : *Circumcisio nihil est*, I. Corint. VII, de Baptismo autem ad Tit. III : *Salvo fecit per lavacrum regenerationis*. Sed de hoc postea (1).

Quartum argumentum est Zwinglii, in libro de vera et falsa religione, qui adferit illud Luc. V : *Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?* a Pharisie, inquit Zwinglius, intellexerunt, solum Deum, non autem sacramenta, posse justificare; *et iuxta illud Isa. XLIII : Ego sum, qui deleo iniquitates*.

Respondeo : miram esse hereticorum cœcitatem, qui malunt Pharisie credere, quam Christo. Nam si Pharisie dixerunt : *Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?* Christus ibidem paralyticum sanavit, ut ostenderet, se etiam ut hominem posse peccata dimittere : *ut autem scias*, inquit, *quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata*; *tunc ait paralytico : Tolle lectum tuum etc.* (2) Et praeterea nonne Christus hominibus dixit, Joan. XX : *Quorū remiseritis peccata, remittentur eis?* (3) Nec tamen ob id falsa erunt verba Isaiae. Ipse enim loquitor de eo, qui propria auctoritate peccata dimittit, qui sine dubio solus Deus est.

Quintum argumentum est Kennitii, ex c. V. ad Ephes. ubi Apostolus ait : *Mundans eam lavacro aquæ in verbo vita*; ubi totam vim Baptismi tribui Paulus verbo. Verbum autem operatur excitando fidem; nam, *Fides ex audiū, auditus autem per verbum Christi*, Rom. X. Addit etiam Kennitius illud, I. Pet. III : *Vos salvos facit Baptisma, non carnis depositis sordium, sed conscientia bona interrogatio in Deum per resurrectionem Jesu Christi* (4); ubi Baptisma dicitur salvare per resurrectionem, id est, per fidem resurrectionis.

Respondeo, ad Ephes. V, per verbum vite, non intelligi conacionem, cuius effectus est fides, sed formam Sacramenti, id est, verbum consecratorum, et praticum, non conacionale : Ita enim exponunt omnes interpres, et supra ostendimus in questione de forma Sacramenti. Porro, S. Petrus non di-

cit, Baptisma salvare per fidem resurrectionis, sed per resurrectionem, id est, ut Beda in hunc locum exponit, quia cum baptizamur, representamus Christi resurrectionem, emergendo ex aquis; et quia Baptismus facit justificando nos, ut in novitate vite amblemus, quomodo Christus per resurrectionem novam vitam vivere coepit, sicut etiam Paulus dicit, Roman. VI. Similis phasis est Roman. IV, ubi Paulus dicit : *Christus traditus est propter delicta nostra, et surrexit propter justificationem nostram* (5); quod idem est, ac si diceret, per Christi passionem morimur peccato, per Christi resurrectionem justitiae vita vivere incipimus : ubi sine dubio propositio, *Per*, non significat causam meritoriam, sed causam exemplarem. Non enim Christus meruit resurgendo, cum fuerit extra viam et statum merendi.

Solvuntur objectiones ex Patribus.

Primo objicunt Augustinum, qui ait, non Sacramentum, sed fidem Sacraenta justificant. Hanc sententiam sine nomine Augustini, ut proverbium vulgare, citat Martinus Lutherus in lib. de captivit. Babylonica, cap. de Baptismo, et in assert. artic. 1. sed in lib. contra Cochleum citat nomine Augustini. Quod etiam facit Philippus in Apologia, art. 13. ubi postquam dixerat, non posse produci ullam litteram ex veteribus pro sententia Scholasticorum; addit : *Ius in contrarium ait Augustinus, quod fides Sacra menti, non Sacramentum justificet.*

Respondeo, Augustinum nihil ejusmodi dicere expressis verbis, sed contrarium potius. Nam in epist. 23. ad Bonifacium dicit Augustinus, parvulos esse fideles, et salvati, si moriuntur post Baptismum, qui etiam non habent fidem, habent tamen fidei Sacramentum; quod est idem, ac si diceret : Parvulos non salvat fides, sed Sacramentum fidei. Fortasse Lutherus collegit eam sententiam ex tract. 80. in Jo. ubi Augustinus ait, aqua Baptismi mundari cor, id faciente ver-

(1) I. Cor. VII, 19; Tit. III, 5. — (2) Luc. V, 21 et 24. — (3) Joan. XX, 25. — (4) Eph. V, 26; Rom. X, 17; I. Petr. III, 21. — (5) Rom. IV, 25.

bo, non quia dicitur, sed quia creditur. Sed jam supra ostendimus in quaestione de forma Sacramenti, illud (quia creditur) non significare actum fidei, sed objectum. Quod si aliqui inventirentur disertis verbis ea sententia, sine dubio exponenda esset pro eo solo tempore, quo quis non potest habere Sacramentum : in ejusmodi enim necessitate sufficit fides Sacramenta cum voto ejusdem, ut Augustinus dicit, lib. IV de Baptismo, c. 22, sicut etiam e contrario in parvulis, qui non possunt habere fidem actualē, sufficit fidei Sacramentum; ut ex ep. 23. Augustini jam probavimus.

Secundo proferunt illa verba Augustini ex lib. questionum veteris et novi Testamenti, quest. 59: « Qui Baptismum putat carnali ratione consistere, hic non est spirituialis : neo donum celeste poterit consequi, qui se per aquam, non per fidem communari credit. »

Respondeo: Primo, librum citatum non esse Augustini, sed alioquin hereticus, qui multa docet, et contra fidem, et contra Augustinum, ut quod mulier non sit creata ad imaginem Dei, quest. 21, quod Melchisedech fuerit Spiritus sanctus, q. 109, et quod Adam non habuerit Spiritum sanctum, q. 123.

Secundo dico, testimonium allatum non esse contra nos, sed pro nobis. Nam auctor hic loquitur de causa formalī, non de effidente justificationis, ac dicti hominem immutari, et renovari non per externam lotionem, quasi nihil sit Baptismus noster, nisi mundatio carnis, ut olim Baptismata Iudeorum; sed per fidem, que cum est perfecta et viva, formaliter mundat et justificat, juxta illud Petri, Actor. XV: *Fide purificans corda eorum* (1). Hanc autem fidem, id est, formalē justificationē, hic auctor dicit dari in Baptismo: « Aqua, inquit, cernitur, sed qui non videtur, Spiritus operatur, ut fides in ipso sit. » Ubi non potest loqui de fide imperfecta, et inchoata, que secundum nos disponit ad justificationem, et que secundum Lutheranos, apprehendit justificationem; ista enim praecedere debet Baptismum. Loquitur igitur de fide perfecta, que infunditur in Baptismo, et quae justificat formaliter. Quod idem definit Concilium Trident. sess. VI, cap. 7.

Tertio profert Calvinus, lib. IV Inst. c. 44,

alium locum Augustini, ex lib. III. quest. in Levetie, qu. 84, ubi Augustinus duo dicit. Primo, ministrum hominem solum prebere Sacramentum visible, Deum autem prebere invisibilem gratiam. Secundo, ita separari haec duo, ut in quibusdam sit Sacramentum sensibile sine gratia invisibili, ut in Simone Mago a Philippo baptizato; in quibusdam invisibilem gratiam sine Sacramento visibili, ut in bono latrone.

Ad Primum respondeo, duobus modis hominem ministrare Sacra menta. Uno modo faciendo quod potest ex naturali sua virtute. Alio modo applicando Sacramenta ut instrumenta a Deo mota, et elevata ad actionem supernaturalem faciendum. Primo modo vere dicimus, hominem non justificare, sed solum lavare corpus, aut aliud hujusmodi; et sic loquitur Augustinus. Alio modo vere dicimus, hominem justificare, sed non alia actione, quam illa, que Deus ipse uitat ad justificandum. Atque ad hunc modum expoundendum est, quod ait S. Hieronymus in cap. IV Isaiae, ubi dicit: « Homo aquam præbet, Deus autem Spiritum sanctum. » Ad secundum dico, illi posse separari; non quod Sacramentum sensibile non sit causa invisibilis gratiae, sed quod possit impediri ejus effectus per obicem, vel indispositionem subjecti, et quod possit Deus sine Sacramento etiam dare gratiam sum.

Quarto solet adferri ex Augustino aliud locus ex lib. XV Trinit. cap. 26. ubi dicit, solum Deum posse dare Spiritum sanctum, et ideo Apostolos non dedisse Spiritum sanctum, quibus manus imponebant, sed orasse, ut descendenter.

Respondeo: aliud esse dona Spiritus sancti, aliud ipsum Spiritum sanctum. Dona Spiritus sancti dant Sacra menta; ipsum Spiritum sanctum non potest proprie dare, nisi is, a quo ille procedit. Posset etiam dici, Spiritum sanctum ex auctoritate non dari, nisi a Deo, a quo procedit, tamen instrumentaliter dari etiam ab hominibus. Nam Act. VIII legimus, per manus Apostolorum datum fuisse Spiritum sanctum, quod etiam ibidem fatetur Augustinus.

Quinto proferunt ex Augustino lib. XIX. contra Faustum, cap. 16, illa verba: « Quid sunt, queque corporalia Sacra menta, nisi quedam verba visibilia? » Hinc enim colligunt, Sacra menta non justificare, nisi more

(1) Act. XV, 9.

concionis, aut picturæ, quæ solum representando agit.

Respondeo: Augustinum eo loco assignare unum Sacra menti effectum, id est, significationem, sed non propterea negare certos, quos alibi sepe posuit. Cur autem eo loco solum de significatione agat; causa fuit, quia disputabat de Sacramentis in generi, id est, de Sacramentis utriusque Testamenti: proinde ponere debuit effectum communem omnibus Sacramentis. Cor autem appellaverit Sacra menta visibilia verba, illa fuit causa, quia disputabat contra Manicheos, qui reprehendebant mutationem Sacramentorum veterum in nova: ac dixerat necessario mutanda fuisse verba post Christi adventum; nam cum veteres dicenter, Christus veniet, morietur, resurreget; nos dicere debemus: Venit, mortuus est, resurrexit. Inde collegit etiam Sacra menta mutanda fuisse, ne iam falso significant. Ut autem similitudo apertissima demonstraretur, dixit: « Quid sunt Sacra menta (nimis quoad significationem) nisi visibilia verba? »

Sexto profert Kennadius alium locum Augustini, ex lib. XXI. de civit. Dei, cap. 25, ubi B. Augustinus reprehendit eos, qui sentiebant non posse damnari eos, qui Sacra menta percipiunt Baptismi, et cœna Domini, licet nec fidem, nec boram vitam tenant. Isti enim videntur omnino sensisse Sacra menta justificare ex opere operato, ita ut vi sua justificant, non per fidem.

Respondeo: Augustinus merito illos reprehendit, quia illi non solum credabant, Sacra menta justificare ex opere operato, sed credabant non posse amittiri gratiam, et salutem semel acceptam in Sacramento per quæcumque peccata postea acedentia; que sententia non est nostra, sed pótius Martini Lutheri, qui in lib. de captivit. Babylon. cap. de Baptismo, ait: « Vides quam dives sit homo Christianus, seu baptizatus, qui etiam volens, non potest perdere salutem suam quæcumque peccatis, nisi nolit credere? »

Septimo solet objici Bernardus, qui in serm. de cœna Domini sic ait: « Sieul investitur Canonicus per librum, Abbas per baculum, Episcopus per annulum, sic divisiones gratiarum diversis sunt traditæ Sacra mentis. »

Respondeo: non comparat Bernardus Sacra menta cum libro, baculo, et annulo, ratione efficientia, sed solum ratione diversi-

tatis Sacramentorum. Nam aliqui ibidem docet, Sacra menta conferre gratiam, ut supra citavimus.

Ultimo proferunt Tertullianum, qui in lib. de Pœnitentia vocat Baptismum fidei obsignationem: quomodo etiam loquitur Basilius, lib. III. in Eunomium, et lib. de Spiritu sancto, cap. 12.

Sed ad hanc respondimus supra cap. 17. ubi ostendimus, Baptismum vocari sigillum fidei, non quia excitat fidem, sed quia per Baptismum testatur is, qui baptizatur, se credere, et etiam Ecclesia baptizans dat illi publicum testimonium ipsius fidei. Sed quamquam Patres id vere tribuant Baptismo, non tam negant habere etiam alios effectus præstantiores; immo etiam eos asserunt, ut supra ostendit.

Solvuntur objectiones ex ratione de prompta.

Prima ratio est Lutheri in Babyl. cap. de Baptismo, et Philippi in Apologia, art. 13. et aliorum. In omni Sacramento requiritur verbum promissionis: ubi est promissio, ibi necessario exigunt fides, quæ promissionem accipiat: ergo fides est, quæ immediate operatur, et justificat. Confirmat Lutherus, quia multi per fidem salvantur sine Sacramento, ut qui nos habent a quo baptizentur: et contra, qui Sacra menta habent sine fide, damnantur. Igmar in Sacra mento fides est, que justificat, non Sacra mentum.

Respondeo: tribus modis peccare hoc argumentum, quod tamen est communissimum apud adversarios. Primum enim, verbum promissionis requiritur quidem in institutione Sacra menti, at non requiritur in ipso usu Sacra menti: id quod patet. Nam qui baptizant non dicunt: *Qui crediderit, et baptizatus fuerit, salvus erit*, quæ est promissio; sed dicunt: *Ego te baptizo in nomine Patris etc.* Et qui consecrant Eucharistiam, non dicunt: *Qui manducat hunc panem, vivet in eternum*; sed: *Hoc est corpus meum*. Et qui absolvunt, non dicunt: *Quorum remiseritis peccata*; sed: *Ego absolvō te*. Porro hic agimus de usu Sacra menti, non de institutione: agimus enim de effectu Sacra menti;